

Den långa vägen tillbaka

Publicerad 2005-03-12 17:46

Sorgen fanns i Sverige också före tsunamin, fast tillbakatryckt och osynliggjord, som något som bara drabbar andra. DN:s Ingrid Carlberg och Eva Tedesjö har följt Ana, som förlorade halva sin familj i en brandolycka den 11 maj 2003.

Ana, september 2004

Vi talas vid första gången ett år och fyra månader efter branden. Ana har ett budskap. Hon tycker att den yttersta sorgen på ett skrämmande vis har blivit tabu i det moderna samhället.

Hon har själv lidit av det.

Ingen vill ta i sorgen, säger hon. I vården behandlas den med piller, som om den var en sjukdom och inte en del av livet. Bland människor håller man den långt ifrån sig, som något som på sin höjd drabbar andra.

- Men så hände det mig och där stod jag, berättar hon i telefon.

- Inom loppet av några minuter förlorade jag halva min familj. Jag blev för andra det mest fasansfulla de kunde tänka sig, den värsta mardrömmen, ja, bortom tanken nästan. Så är det fortfarande.

Jag erinrar mig den uppmärksammade olyckan och mumlar något om att synliggöra. Till slut tar jag mod till mig.

- Får jag berätta din historia?

Ana tänker i flera veckor. Så småningom går hon med på att träffas.

- Då tar vi allt från början, säger jag.

Hon drar efter andan.

- Ja, då tar vi den filmen från början igen.

Det var en vacker lördagsmorgon i början av maj 2003. Huvudpersonerna i familjetragedin som snart skulle inträffa vaknade för ovanlighetens skull på skilda håll.

Ana, konstnären, var på seminarium i Visby. Hennes man Petter åt frukost ensam med åttaårige sonen, i huset strax utanför Stockholm. Lillasyster Alba, sex år, hade som så ofta fått sova hos sin älskade farmor.

"Två nätter, farmor?" brukade hon alltid säga, bedjande och med huvudet på sned.

Men inte den här gången.

Borta i Saltsjöbaden gladdes Petters barndomsvän Claes åt vädret. Det var sol och nästan arton grader varmt. Hans kompisgäng "Benke" skulle komma på herrmiddag, för första gången i nya huset. De behövde värvärmen. Vardagsrummet var nymålat, så de var tvungna att sitta ute och äta på kvällen.

Claes visste att Petter skulle ansluta först senare. Men ingen av de fjorton vännerna brukade utebli helt.

Sent på eftermiddagen sammanstrålade Petter och barnen hemma hos kusinerna. De var bjudna på sexårskalas med släktmiddag, kaffe och tårta. Utanför stod Petters stora bil packad med sovsäckar, pyjamasar och tandborstar. Bägge barnen skulle med till Saltsjöbaden efteråt.

Men precis när de skulle åka bestämde sig sonen för att stanna och sova över hos kusinerna. Alba, däremot, ville absolut på fest ensam med pappa.

Det var en förtjust sexåring som vid halvnotiden satte sig i framsätet på bilen. Hon vinkade glatt och såg ut att njuta av att slippa slåss med storebror om platsen. Petter spelade discomusik för henne på vägen ut. Alba ritade en teckning i hans block.

De satt fortfarande i bilen när Ana ringde sitt godnattsamtal från Gotland. Alba berättade för mamma om en prinsessklänning hon önskat sig, men som farmor inte kunde köpa för den kostade "flera tusen kronor". Ana förvarnade Petter om att söndagen skulle bli stressig, med många tider att passa.

De sa att de längtade efter varandra.

Benke-gänget hade redan ätit färdigt när Petter styrde in på uppfarten. Han bar en halvsovande Alba från bilen. Hon vinkade slött i famnen när Petter fortsatte förbi grabbarna, upp till rummet på övervåningen där de skulle sova.

Han lämnade dörren lite öppen, så Alba skulle se ljuset i trappan om hon vaknade.

Vännerna satt uppe sent och pratade under infravärmen. Värden Claes fixade en sista köttbit åt Petter på en engångsgrill de ställt på stenmuren. Petter berättade för de andra att han hade haft det väldigt stressigt ett tag, men att han började få flyt igen, att han kände sig lycklig.

De flesta gästerna åkte hem framåt småtimmarna. Petter och två av vännerna valde att sova över. Vid tretiden, efter en sen bastu, skildes de för natten. Petter lade sig bredvid sin sovande dotter.

Klockan var ungefär halv sex när Claes vaknade med ett ryck. Han kände skarp lukt, hörde ett gällt pipande från brandvarnaren och hur en av vännerna skrek i panik. Det var väldigt varmt och rökigt i sovrummet.

På en sekund var han klarvaken. Nu hörde han två av gästerna vråla, men från Petter var det tyst. Han slet upp dörren och rusade ut i hallen, mot Petters och Albas rum.

En extrem hetta slog emot honom. Ett svart rökmoln med flammor vällde upp i trapphuset, som ett rökigt eldklot. Då var det sex hundra grader varmt, skulle brandmännen förklara efteråt.

"Stannar jag så dör jag", tänkte Claes, kastade sig tillbaka in i rummet och ut på balkongen, där han svingade sig över räcket.

Fasan bultade i honom. Han hade hört två av vännerna skrika, men inte ett ljud från Petter. Han visste att Petter skulle agera snabbt i en krissituation - om han var medveten om den.

När han landade på marken, i glassplittret från exploderade fönster, förstod han att Petter och Alba var döda.

Ana, oktober 2004

- Jag har ett minne av lyckan, av det där att vi var en flock. Man hade sina konflikter. Man hade sitt jobbade, få ihop det med tider - hämtning och lämning och vem går ut med hunden? Men det var bagatellartat för man hade alltid den där gemenskapen och flocken. Den man var.

- Så var den plötsligt halverad och så såg man alla de andra flockarna. De gick runt, de gick på Ica, jag visste precis, där hämtade de barnen, där var det fredagskväll med chips och systempåsar. Det blev för mig helt överkligt. Det var som om jag plötsligt inte fanns längre.

Vi ses igen i mitten av oktober, i huset där byggskräpet ligger kvar på tomten. Sonen är i skolan. Ana går i tofflor och tjock tröja och kämpar mot höstkylan. Utbyggnaden som Petter påbörjade är inte färdig än och hon glömde att beställa oljeleverans i tid.

Hon har så svårt med verkligheten ibland.

Ana förklarar att hon har levt, och lever i viss mån än, med ena foten på andra sidan, hos Petter och Alba. När någon frågar vad hon gör nu för tiden händer det att hon svarar att hon har fullt upp med att vårda de döda.

Hon står upprätt nu, även om sorgen fortfarande kan matta ut hennes kropp och själ. I starka stunder kan Ana konstatera att hon klarade det outhärdliga utan att bli vare sig vansinnig eller drogberoende.

Men hon lever ett liv utan marginaler. Kommer det en liten motgång, som att telefonen går sönder eller en byggare tar fel på dag, har hon inget att ta av. Då kan hon rasa ihop fullständigt, gråta hejdlöst och skrika.

- När folk ser att man börjar må lite bättre, att man börjar företa sig saker, är det lätt att de tänker - aha, nu går hon på bio, nu måste det ändå vara okej. De ser inte det underliggande bråddjupet, som finns där hela tiden.

Det är nu, efter ett och ett halvt år, som Ana känner att hon i portioner skulle orka med alla dem som hörde av sig då. Men nu ringer de inte längre.

Klockan var 05.57 när lamporna tändes i jourrummen på Nacka brandstation. "Stort larm. Nacka. Villabrand."

Nittio sekunder senare satt åtta man i tre bilar med tjutande sirener. Via radion fick de veta att det kunde finnas folk kvar i huset, att förstärkning var på väg. Adrenalinets skärpte alla sinnen.

Redan ute på motorvägen såg de svart rök och lågor som slog över träden.

"Åh, satan!" sa de till varandra.

De var framme på sex minuter och drog snabbt fram slangar till den övertända villan. Claes och vännerna hade vrålat och kastat stenar på Petter och Albas fönster, men förgäves. Rökdykarna försökte omedelbart ta sig in, men det var så hett att gummit började smälta i maskerna redan några meter från huset.

Räddningsledaren insåg snabbt att inget liv längre fanns att rädda. Han beslutade att brandmännen skulle koncentrera sig

på att släcka utvändigt och förhindra spridning. Vännerna som i sista stund lyckats ta sig ut fördes svårt chockskadade i ambulans till Södersjukhuset.

Tegelpannor smälldes och slog ned som glödgheta projektiler i backen. Det dånade dovt från branden. Räddningsstyrkan, som snart var uppe i över tjugo personer, kämpade i två timmar innan branden var under kontroll.

Stämningen var dämpad. Alla visste att en pappa och hans sexåriga dotter sannolikt var kvar på övervåningen.

En bit bort stod den stora bilen. Där låg Albas teckning kvar. Den föreställde en flicka som skrattade fast tårarna rann nedför kinderna.

Ana kom med tidiga morgonfärjan från Gotland.

Hon svor över att Petter inte svarade på mobilen. Klockan ett hade Alba ett kalas i området och dessförinnan skulle sonen hämtas hos kusinerna. På eftermiddagen skulle Ana dessutom jobba extra.

Vid elvatiden klev hon in i köket där allt var lämnat - chokladmuggar, spridda skor, Albas pennor och kriter och hennes arrangemang med Ken och Barbie.

Ana suckade och tänkte att det där fick hon ta sen. Nu skulle hon pusta lite, unna sig en stund med kaffe och morgontidningen innan turbotempot drog i gång igen.

En halvtimme senare satte hon sig i bilen för att hämta sonen.

På andra sidan stan stod Anas svärmor och sopade garagedfarten. Plötsligt kom en man och kvinna gående mot henne. De presenterade sig som poliser, undrade om hon var Petters mamma och om de kunde sätta sig någonstans.

"Vad har hänt, är han död?"

"Vi vet inte. Han saknas med sin dotter efter en brand."

Ana var nästan framme hos kusinerna när svärmor ringde på mobilen.

"Du måste komma hit på en gång, Ana."

"Men jag ska bara "

"Nej, du måste vända och komma hit, det har hänt något förfärligt."

Mer ville svärmor inte säga på telefon. Tankarna rusade genom Anas huvud. Svärfar?

Så erinrade hon sig den tysta mobilen och en iskall känsla vred om i magen. Hon blundade och släppte tydligen ratten, för hon vaknade till av att bilen krängde.

Då kräcktes hon rakt ut och kissade på sig i sätet. Med nöd och näppe lyckades hon ta sig till svärföräldrarna.

"De är borta, Ana, de är borta", ropade svärmor förtvivlat när hon kom in i lägenheten.

Efteråt skulle Ana tala om detta som stunden då irisen sprack, då trumhinnan slutade fungera och hon lyftes upp i det vita. Alla färger försvann och allt ljud. Hon föll svärmor om halsen och rasade sedan skrikande ihop på golvet.

Poliserna kallade på ambulans, som förde henne till en psykakut. När sonen kom från kusinerna följde svärföräldrarna efter med honom i polisernas civilbil.

I baksätet berättade farmor för barnbarnet. Sonen lutade sitt huvud mot bilrutan och grät stilla.

"Vem ska nu hjälpa mig?"

Ana satt ensam i ett behandlingsrum, på en brits i grön galon. Hon skrek desperat efter sonen, skrek efter visshet - levde han?

Som i en film såg hon en psykiater i knytblus och attachéväska komma in i rummet. Läkaren tog fram ett receptblock och började skriva med väskan som stöd. Lugnande och sömntabletter.

Hon sa till Ana att sonen visst var på väg och försvann sen igen.

I själva verket gick han just förbi utanför rummet. Han hörde mammas skrik och han tyckte det lät som om hon skulle dö. Det blev för mycket. Knappt hann han sätta sig i farmors knä förrän han somnade. Varsamt lade hon honom i den gröna galonsoffan intill.

Han vaknade först när Ana kom ut och lade sig bredvid.

"Nu är det du och jag", viskade Ana och höll om honom hårt.

Ana, november 2004

Oljan har kommit. Nu är det termostaten som ställer till det. Ana misstänker att Petter en gång anpassade den till ett hus som är tomt på dagarna. En smygande kyla lägger sig under förmiddagen. Ana vet inte hur man fixar det. Eller orkar inte.

Hon berättar om sonen och de lika dyra som tröstlösa terapiförsöken. Terapeuten har jobbat i trettio år, men en så stor förlust har hon tidigare bara stött på hos barn från krigsdrabbade länder.

- Förra veckan sa han till henne att han är för liten för terapi, men att han säkert kommer tillbaka när han blir större.

Framstegen märks hemma i stället. Som scenen vid köttbullsmiddagen häromdagen, när en kompis frågade sonen varför brandolyckan nödvändigtvis skulle hända just dem.

- Förr vägrade han prata om det med kompisar. Nu hörde jag honom svara att han också har tänkt precis så, men att man vänjer sig vid att det är så här. Att han nästan har vant sig nu. Sen berättade han om sjukhuset, hur han hörde mig skrika och hur han blev så full av "sorgiliska" att han svimmade.

Ett matbord står äntligen på plats i den nu helt färdiga utbyggnaden. I stället är halva köket utrivet och vattnet bortkopplat. Ana stönar lite. Det är knöligt att diska på toaletten.

Vi stannar till vid fotosamlingen, som står kvar på en orörd bänk under köksskåpen. Petter och Alba på bryggan, vid trädgårdsbordet, i skolan. Hela tiden samma strålande leenden.

Ana tänker aldrig ta bort bilderna. Hon säger att hon pratar mycket med sonen om Petter och Alba. De nämner dem vid namn så ofta de kan. Och det händer att sonen ber mamma spela Alba när han vill leka.

De varken vill eller kan radera ut deras kärlek ur sina liv.

- Jag kan nästan bli knäpp av tomheten ibland. Fanns de där ljuden någonsin, fanns de där skratten?

Den första natten efter branden ville Ana och sonen inte åka hem. De sov över hos farmor och farfar, tätt ihopslingrade, Ana på mycket starka sömntabletter.

Sonen hade på egen hand tänkt ut ett sätt att tackla den hemska tomheten. Redan på söndagskvällen ringde han Carina. Då svarade hon inte. Han provade igen det första han gjorde morgonen därpå.

Carina var Albas gudmor, Anas och Petters bästa vän, nästan en familjemedlem. Sonen ville fråga henne hur det skulle bli nu, flyttade hon hem till dem? Men Carina hade inget hört.

Hon hade inte sett på teve, inte läst tidningen. Hon förstod inte vad han menade, inte förrän farmor tog luren. Chockad satte Carina sig i en taxi.

"Självklart bor jag hos er nu", sa hon till sonen när han gråtande mötte henne i porten.

Stora delar av den dagen satt Carina och Ana i ett hörn på svärföräldrarnas veranda. Telefonen ringde i ett. Många vänner hade känt igen den stora bilen på bilder i kvällstidningarna.

Förtvivlade bröder och kusiner kom och gick. Carina agerade kontorist och skyddsmur, medan svärmors väninna tog hand om köket, skar fruktbitar och bredde minimackor. Hon gjorde dem så små att också en familj i svår chock skulle få ned dem.

På eftermiddagen försökte Carina ta med Ana på en promenad. Hon ångrade sig snabbt. Överallt skrek illgula löpsedlar ut sanningen. "Två döda i brand efter grillfest." Hon drog omedelbart Ana därifrån.

Från den dagen kände Carina och Anas svärmor ett särskilt ansvar. I kretsen av de närmaste var några tvungna att fungera, sköta allt som måste klaras av.

Hantera kvällstidningarnas envisa reportrar, till exempel, de som tjatade om "en kommentar från änkan". Se till att Ana överlevde resan hem till det tomma huset. Följa sonen till skolan första dagen, möta minnesbordet och flaggan på halv stång utan att bryta ihop.

Tackla invasionen av även perifera bekanta, som inte alltid tillkännagav sin ankomst.

Carina märkte snart att många som kom var så utom sig av förtvivlan att de först och främst ville bli tröstade själva.

Den kraften fanns varken hos svärmor, Ana eller sonen just då.

"Din syster är död, va?" sa en liten kille på skolan och sen ville sonen inte gå tillbaka mer den terminen.

Till mamma sa han att han förstod nu att det inte hade varit så viktigt vem av syskonen som fick sitta fram i bilen, eller vem som kom först när de tävlade.

Ana varken sov eller åt. Dagarna gick och fick hon i sig något kräktes hon upp det med en gång. Hon låg mest i sängen, med Albas gamla napp i munnen och med otvättade flickkläder tätt tryckta mot ansiktet. Stunderna kom då hon inte ville leva längre.

Någon egen släkt att luta sig mot hade Ana inte. Så fler vänner flyttade in och hjälpte till med det basala - maten, tvätten, städningen och strömmen av blommor som aldrig tog slut. Och så alla dessa vita fönsterkuvert till de döda. Skattemyndigheten.

Telefonabonnemanget. Skolval för Alba.

Däremellan försökte de skedmata Ana med yoghurt som de blandade med vätskeersättning.

Sonen kastade sig från hejdlös gråt till hyperaktivitet, försökte desperat fylla tiden med lekar och saker. Bergsklättring och vattenpistoler. Dataspel och dammbyggen.

"Man måste försöka ha lite roligt också, mitt i allt det tråkiga", sa han till kompisarna.

Mitt i alltihop fyllde sonen år, bara en vecka efter olyckan. Han hade längtat så mycket efter sitt kalas att det omöjliga kunde ställas in. Det skulle vara lika stort som alla år, med både vuxna och barn och dukade bord under körsbärsträdet i trädgården.

Kamraternas föräldrar ryckte in och organiserade. De vuxna frös om händerna, fast det var sol och sommarvärme.

Ana gick omkring som bländad. Hon såg allt i vitt och kunde inte ha annat än vitt på sig. Träd och hus kändes som kulisser, som utklippta detaljer ur en film. Allt var statiskt omkring henne.

Hon stod på trappan när barnen rusade runt under kalaset. Hon hörde, men hörde dem inte, såg, men såg dem inte. Inget där ute rörde sig.

Hon sa till sig själv: "Jag förstår inte, de säger att det blåser, men jag känner ingenting."

De veckorna kördes Ana med täta mellanrum till en psykoterapeut i Nacka, som hon gillade och fortfarande har kvar.

Där låg hon på golvet, utan kraft att ens sitta upp. Där fick hon insomningstabletter som hon efter vända accepterade och tog. Men så fort psykiatern kom förbi och ville ge henne antidepressiv medicin värjde hon sig.

Hon blev nästan sårad över ordinationen, som om hennes starka sorgereaktion inte var befogad.

"Det här är ingen sjukdom. Det här är sorg och den måste bearbetas", sa Ana till psykiatern.

"Tänk dig", fortsatte hon, "tänk dig att du i varje sekund bär på minnet av ditt barns hud. Den känslan måste jag våga närma mig, inte ta tabletter för att dämpa."

I Saltsjöbaden vandrade en brandingenjör runt i brandmassorna tillsammans med polisens kriminaltekniker. De sökte en orsak att skriva in i polisprotokollet. I stället fick de stryka de troliga en efter en.

Utegrillen kunde avfärdas nästan direkt. Infravärmen var utesluten också den. Bastun var över huvud taget inte skadad och ingen hade eldat i öppna spisen. De hittade inga spår av lättantändliga vätskor.

Utredarna visste att de gick i resterna av en gedigen fastighet byggd 1912, "inget wellpappsbygge, precis". Ändå hade det brunnit så fort och så kraftigt. Gåtan förbryllade dem. Och brandstationen var nedringd av oroliga som ville veta om alla trähus kunde börja brinna så där.

Polisens tekniker hade aldrig tidigare lagt ned så mycket arbete på en brandutredning. Tillsammans med brandingenjören vände de ut och in på allt, fingranskade elsystemet och följde hur säkringarna hade lösts ut.

Efter en veckas arbete tvingades de konstatera att de med säkerhet kunde fastslå var på nedervåningen den våldsamma branden hade börjat, men inte varför.

Experter från Elinspektionen och Statens kriminaltekniska laboratorium kallades in. De gick igenom både elinstallationer och elförbrukare, men inte heller experterna hittade några förklarande fel.

Brandorsaken kunde aldrig fastställas.

Anas svärmor var den som orkade höra av sig för familjens räkning. Hon fick veta det hon behövde - att Petter och Alba dog av rökförgiftning i sömnen, att de aldrig märkte något.

Husägaren Claes grät sig igenom ett uppföljande möte på brandstationen. Han visste att han inte rådde för olyckan, men hade sin svåra överlevandeskuld. Sorgen efter bäste vännen hade sprängt sönder honom inifrån, lämnat hela hans känsloliv uppfåkt och oskyddat.

Hans räddning blev en privat terapeut. Hon rådde honom att möta känslorna när de än kom och hur obehagliga de än var.

Var kraften till slut kom ifrån vet inte Ana. Veckorna gick utan att den vita dimman skingrades runt henne, och utan att datum för begravningen fastställdes. Så småningom började hon känna ett starkt behov av att inte lämna det åt slumpen. För Petters och Albas skull.

Svärmor hjälpte till med det praktiska. Enda möjliga dagen visade sig vara fredagen den 13 juni.

"Mer otur kan man ändå inte ha", sa den kvinnliga prästen.

Ana började boka musiker och välja texter, blev kreativ på ett sätt hon var van vid. Hon upptäckte en tröst i det praktiska och konkreta.

Gravplatsen på kyrkogården valde hon efter hur kvällssolen stod. Hon åkte med svågern till svärföräldrarnas stuga vid havet och grävde fram en röd roslagssten, som de lämnade på ett stenhuggeri. Hon regisserade hela begravningen, som blev utan orgel, med egna dikter, solosång och argentinska dragspel.

Sex hundra personer deltog under ceremonin, som varade i tre timmar. Kistorna stod längst fram, på en bädd av röda och vita rosenblad. Tillsammans hade Ana och sonen valt ut några saker som Petter och Alba fick med sig - tumstocken och kompassen, favoritbarbien och glitterskorna.

Farmor hade köpt den dyra klänningen Alba önskade sig.

När prästen hade talat om Alba ställde hon hennes lilla bandspelare på kistan och spelade låtarna hon alltid dansade till - Abbass "Money money" och Dr Bombays "Calcutta Taxi".

Ana var bara kroppsligen närvarande, helt klädd vitt. Sonen satt bredvid i sin fotbollströja.

Efteråt stod han vid bilen och såg kistorna bäras in. När dörrarna stängdes och bilen rullade i väg sprang han efter och vinkade med blommor i handen.

Ana, december 2004

Det hänger lyktor i trädet och en adventsstjärna i fönstret. Inomhus har Ana smyckat med ljusgirlander. Nya rödbruna plattor hänger på prov där diskbänken ska stå.

Ana har inte svårt med färger längre. I ett halvår kunde hon bara gå i vitt. Nu händer det att hon väljer en röd tröja, ja, till och med att hon flätar håret ibland.

Hon har varit ute i Nackareservatet på morgonen, promenerat i det råkalla gråvädret med älskade blandrashunden Foxy. Ana berättar att hunden höll sig tätt intill henne hela den första hemska tiden. Som om hon förstod.

I dag är Foxy en länk till det förflutna.

- Vi brukar borra in våra ansikten i hennes päls och tänka att Petter och Alba också har gosat med Foxy.

Den här dagen är Ana lite irriterad. Hon säger att det är så svårt att kämpa sig tillbaka till livet när omgivningen inte ser henne längre. När de bara ser den Svarta Änkan.

Hon vill berätta det här innan vi för historien vidare. Hon har en färsk upplevelse av ett cocktailparty, både av kraften som krävdes för att ta sig dit och av kampen för att överleva strösnacket. Det är inte första gången.

Sorg och olycka är inga användbara ämnen över en drink. Ganska snart märker Ana hur människor blir lamslagna och generade, undrar vad man då ska prata med en sådan som henne om. Det slutar med att hon tittar på i stället, vill skrika högt "här finns jag och jag kan tänka helt nya tankar om helt andra saker!"

- Det blir som i ett sällskap där alla pratar, men någon är otroligt tyst. Efter ett tag börjar alla känna sig löjliga, lite vulgära och ytliga, för de tror att den som är tyst vet någonting som de inte vet. De tänker att den personen nog är djupare än alla vi andra.

- Jag kan känna det ibland, nästan som en förväntan. "Hon har sett det djupaste, det svåraste, vad har vi andra då att komma med?" Det är outhärdligt. Jag är ju bara en vanlig människa.

Den första sommaren efter branden hade sonen två mardrömmar som ofta återkom. I den ena körde Petter förbi honom i en bil utan att hälsa, utan att bry sig om honom. I den andra drömmen mötte han honom på gatan. Petter kom gående mot honom, men hade ett annat barn vid sin sida, var redan någon annans pappa.

På kvällarna var sonen rädd för att somna, rädd för att aldrig vakna igen. Det hjälpte inte att Carina satte upp brandvarnare i hela huset.

"Tänk om det inte blir någon morgon", kunde han säga.

Carina bodde fortfarande kvar i huset och fanns där nästan jämt, som en avlastning för Ana. Men sonen ville ändå inte släppa mamma ur sikte. Gick hon på toaletten kunde han gripas av panik. Tänk om hon också försvann?

Ana magrade och magrade, fick ingen ordning på maten. Kräkningarna fortsatte och hon sov dåligt, vaknade skräckslagen flera gånger varje natt. På några månader rasade hon från 54 till 45 kilo.

Hon var nära sammanbrott, men bestämde sig för att hon hade en enda viktig uppgift nu - att finnas till för sonen. Så hon fortsatte på den inslagna vägen och höll sig uppe i ett krampaktigt tag om det praktiska.

Vattenläckorna i huset behövde lagas och de kunde inte fortsätta leva i de fladdrande presenningarna kring Petters halvfärdiga utbyggnad.

Hon bestämde att de skulle lämna Petters mantra "och här ska det bli" bakom sig.

"Här ska inte längre bli, här ska vara", sa hon till Carina och sonen.

Ana som knappt klarat av att byta en propp tidigare visste snart det mesta om hur man isolerade en grund och vilken fuktdämpning som var lämplig. Hon blev sin egen byggherre, kollade ritningar och tillstånd, sökte nya bygglov. De behövde inte fler smårum längre.

Petters utbyggnad fick bli matplats och allrum.

Väninnorna varvade renoveringsplanerna med att hålla hjälplig koll på alla räkningar till Petters bolag. Tyvärr glömde de att kontrollera att personen de bett fixa det ekonomiska, boutredning och arvsskatt, hade rätt kompetens.

Den sommaren stod Carina på tomten och slipade möbler, dag ut och dag in, grät och slipade, grät och målade, svor över Petter som inte hade lagt verktygen där hon ville ha dem.

Hon började måla rummen i vitt, för att Ana skulle stå ut.

"Tänk att de är däruppe nu", sa sonen en dag och såg mot himlen.

"De är både där och här", sa Ana.

"De är här fast de är osynliga", sa sonen.

Nackdelen med renoveringen som terapi var att det stora bygget skulle påbörjas först i april. Dagen kom då höstmörkret lade sig och allt var färdigplanerat. Dagen kom då tomheten bredde ut sig och kvällarna inte var lika ljumma längre. Påminnelserna om planer som inte blev något kom allt tätare.

I november, till exempel, skulle Petter och Ana ha gift sig. De hade redan ordnat pappren, för det var så de ville fira att Ana fyllde jämnt. De skulle resa i väg med barnen, fira födelsedagen och sina tio lyckliga år tillsammans.

När november närmade sig var Ana så utmattad av brist på näring och sömn att det hände att hon svimmade - på Ica, i trädgården, på skogs promenaden med Foxy.

Hon sjönk ihop allt oftare under sitt duntäcke i sängen.

En mörk novemberkväll var de borta hos grannarna på middag och skulle som vanligt promenera hem genom skogen. Carina och sonen gick i förväg för att lägga sig tidigt. Timmen var sen och kylig när Ana kom efter med hunden.

Plötsligt såg hon en bild framför sig. Det var Petter som gick där framför henne med Alba på axlarna, som så många gånger förut.

Det svartnade för ögonen på henne. Ana blev liggande avsvimrad i de isiga lövhögarna. Foxy försökte slicka sin matte i ansiktet. När Ana inte rörde på sig lade sig hunden som ett värmande skydd vid hennes hals.

Borta i huset hade sonen inte somnat än. Han blev rädd när mamma aldrig kom. Till slut väckte han Carina, som gick ut i natten och hittade henne.

Det blev en varningsklocka. Terapeuten och psykiatern insisterade nu allt ihärdigare på medicinering. De ville lägga in henne på sjukhus.

"Det här är ingen sjukdom, det är sorg", sa Ana igen.

"Vad jag behöver nu är ett vitt tomt rum, som är varmt och ombonat, med en väldigt bra säng och sköna plädar och ingen musik och ingen teve och ingen information någonstans ifrån. Jag behöver massage och någon som vaggar mig och pratar med mig - håller om mig. Jag behöver titta på en levande eld och jag behöver få gråta, gråta, gråta."

Till slut skrev läkaren en remiss för två veckors behandling på en klinik med anknytning till antroposoferna. Ana insåg allvaret och ordnade med en stödfamilj i vänkretsen för sonen.

Men först genomförde Ana och sonen familjens planerade resa tillsammans.

"Det jobbigaste med Alba är att vi inte får se hur hon skulle ha varit när hon blev typ femton år", sa sonen en dag.

"Jag tror hon hade blivit målarkonstnär, sångerska eller dansös."

När februari närmade sig var det dags. Ana trodde knappt det var sant. Hon fick ett vackert rum med utsikt över en åker, där allt hon såg var några kor. Det var alldeles tyst - ingen radio, ingen teve. Där fanns sköna plädar och vänliga människor som smög sig in i rummet på morgnarna, tände ett ljus och ställde in frukost.

Den som inte ville gå i korridorer behövde inte göra det.

Hon fick massage med mjuka oljor och vaknade hon med ångest på natten kunde hon tassa ut till brasan i allrummet. Där satt alltid någon, som inget hellre ville än massera hennes fötter.

Ana grät oavbrutet i flera dagar. Långsamt sjönk det in vad som hade hänt, att det faktiskt hade hänt och hur hennes nya verklighet såg ut. Hon lärde sig att det kunde ta månader av chock innan man förstod så mycket av det man gått igenom att man kunde börja bearbeta sorgen. Att sorg kräver en ocean av tid.

Hon insåg att det är en myt det där att tiden automatiskt läker alla sår. Hon tänkte att det egentligen var tvärtom, att tiden först öppnar alla sår, gör det överkliga verkligt. Först därefter kan tiden läka de sår som bearbetas.

Hon började känna att hon kanske hade kraften att ta sig igenom smärtan.

Läkarna uppehöll sig vid hennes kräkningar. Hon fick ett naturmedel som skulle användas vid katarrar. Hon visste inte om det var inbillning, men det hjälpte. Under veckorna på kliniken fick hon äntligen ordning på maten.

Medlet var ett pulver som löstes i vatten. Drack man blev det alldeles mildt i magen. När Ana tittade på förpackningen

hoppade hon till.
Pulvret hette Bolus Alba.

Ana, januari 2005

I mellandagarna talar Ana in ett uppjagat meddelande på min telefonsvarare. Tsunamin har tagit henne och sonen hårt. Allt har rivits upp igen, kommit tillbaka. Nya kräkningar. Ny sömnlöshet.

Ana går runt som i vadd och vet inte om hon orkar ses och fortsätta berättelsen.

Hon säger att sonen under några fasansfulla timmar trodde att hans kompis tillhörde de saknade. "Jag orkar inte med en sak till", vrålade han och hyperventilerade.

Först mot slutet av månaden sitter vi vid det stora matbordet och kupar våra kalla händer runt muggar med varmt kaffe.

Inomhustemperaturen är bättre, men inte bra.

Ana säger att hon inser nu hur långt hon har kommit. När hon ringde trodde hon att allt hade rasat. Nu mår hon bättre igen.

- Jag märker att jag har börjat göra saker jag aldrig trodde jag skulle återkomma till, intressera mig för mitt utseende till exempel, måla mig, prova nya färger, gå i affärer.

- Jag tror det betyder att jag börjar bli intresserad av att leva.

Hon har gjort några små frilansjobb på prov under hösten och skulle vilja fortsätta, i den takt hon orkar. Problemet är bara att hon numera är långtidssjukskriven. Hennes nya sjukersättning medger inte kortare avbrott som den förra. Och Ana vet inte hur långt det här starkare jaget bär.

Köket är färdigt nu. Vi beundrar plattorna och går sen upp på övervåningen. Ana vill visa oss hallen där de ska göra en minneshörna, ställa in ett glasskåp med några av Petters och Albas saker.

- Jag har börjat försöka släppa taget om Petter och Alba lite, inte släppa deras kärlek och vår saknad, men det här att leva med dem varje dag. Den processen tar väldigt lång tid, för det handlar ju också om att säga adjö till mig själv. Jag kommer aldrig mera att bli den jag var. Jag måste återta livet, börja om.

Hon berättar att dagen innan skurade hon golvet med ett par av Petters trasiga kalsonger.

Vi fnissar lite åt synen.

Våren 2004 drog renoveringen äntligen i gång. Det blev liv i huset. En något bättre fungerande Ana grep sig an det praktiska igen.

Hon hade fått ett nytt problem på halsen. Petter och Ana var båda frilansare. De hade inga anställningar, inga livförsäkringar och vad värre var inget samboavtal.

För sent insåg hon att revisorn som redde ut det ekonomiska hade gjort ett allvarligt fel. I sin okunskap hade han missat att informera henne om en avgörande ruta på en blankett i samband med bodelningen. Följden blev att Ana nu formellt var sambo med sin minderårige son. Det skapade problem, inte minst när lån skulle tas för bygget.

Ana suckade över att hon och Petter aldrig skrev det där A4-pappret om att de skulle ärva varandra vid den enes bortgång.

"Vi tar det sen", mindes hon att de hade sagt.

Sonen blev allt oroligare ju närmare årsdagen de kom. De pratade inte om den, ville helst slippa den. Men maj 2004 var snart här och den låg i luften. Sonen fick täta vredesutbrott. Han släppte inte Ana ur sikte.

"Tror du pappa ville det här", kunde han fråga.

"Varför skulle det hända just oss?"

De bestämde sig för att inte göra något väsen av årsdagen, ingen släktsamling. Ana och Carina träffade svärmor vid graven tidigt på morgonen. Tillsammans planterade de en vit blåklocka till Petter och smultron från tomten till Alba. De hällde som vanligt upp ett glas rödvin och ställde kvar till Petter.

På graven fanns bara ett provisoriskt träkors gjort av brädbitar från staketet hemma. Roslagsstenen stod fortfarande kvar på huggeriet. Ingen hade klarat av att bestämma vad som skulle ristas in. Ana hade med sig var sitt brev till Petter och Alba, som hon lade i en påse bakpå korset.

Efteråt märkte familjen att väldigt många hade sökt sig dit den dagen.

"Jag önskar att det i alla fall gick att ringa till Petter och Alba på mobilen", sa sonen en dag när sommaren närmade sig sitt slut.

"Jag tänker ju på dem varje dag och då gör det ont både inuti och utanpå."

Ana, februari 2005

Det har snöat hela veckan. Graven ligger under ett vitt, mjukt täcke. Vintergrå skyar drar fram över himlen, men de klarblå flikarna blir allt större.

Borta i Saltsjöbaden har Claes just rest takstolarna på nya huset. Bottenvåningen har fått sin panel. Beslutet att bygga är förknippat med starka känslor, men Claes vet att Petter hade önskat det.

Ana är ensam på kyrkogården. Hon går med snabba steg i gångarna - vänster, höger, vänster, höger. Hon har vit mönstrad mössa och brun kavaj. Hon bär en röd kasse i handen.

Tidigare på dagen har hon ringt och berättat att sonen har en liten svacka, kanske för att hon börjar må bättre. Plötsligt anklagar han sig själv, är säker på att det är hans fel det som hände.

Hela släkten är engagerad i att motbevisa honom i sak.

Sonens frågor börjar bli många och detaljerade. Ana känner ett stort behov av mer precis visshet. Vad var det egentligen som hände den där kvällen?

Hon undrar vad jag har fått fram, jag som har pratat med så många.

Ett ljus brinner i lyktan vid träkorset. I vår ska stenen vara på plats, lovar Ana sig själv. Hon tar upp en borste och börjar sopa snön från dockor och kransar.

- Och där sitter lilla Barbie och där sitter Ken..., mumlar hon.

Hon smeker de hemgjorda halsbanden av plastpärlor, som hänger på korset. En målad sten till Alba befrias från sitt snötäcke. "Dansa i din himmel. Jag saknar dig så. Farmor"

Ana gräver i kassen och tar fram ett glas. Hon fyller det med rött vin från en liten plastflaska, dricker en klunk och håller sen ut några droppar till Petter på graven. Som om de var tillsammans.

Hon ritar ett hjärta i snön med det som blir kvar.

- Det här är till dig, Petter, från din älskande Ana.

Sen packar Ana ihop för hon har bråttom. Hon har tid hos terapeuten och sen ska hon i väg och träna på en dans hon skapat, en dans om sorgen efter Petter och Alba.

Dessförinnan måste hon hinna förbi en byggaffär och köpa nya gummlister till ytterdörren. Det har blåst in hela vintern och nu har Ana och sonen ledsnat.

Nu vill de inte frysa mer.

Ingrid Carlberg

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt.

ANNONS: